

- розробка навчальних програм з гендерної проблематики для представників місцевих і центральних органів влади, судових органів, закладів освіти, соціальних служб і правоохоронних органів;
- впровадження механізмів недопущення інформації дискримінаційного змісту в ЗМІ та публічних виступах.

Література

1. Україна піднялась на 6 позицій в Індексі гендерного розриву. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/Td7mouq> (дата зверення: 16.05.2020).
2. Ворчакова І. Є. Гендерна політика : навчальний посібник. Миколаїв : Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, 2014. 244 с.
3. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні: статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ. Київ : ПРООН в Україні, 2017. 52 с.
4. Марценюк Т. О. Рада Європи прийняла нову Стратегію гендерної рівності на 2018–2023 рр. *Українська Гельсінська спілка з прав людини* : веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/Dd7mpeX> (дата зверення: 18.05.2020).
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08 вер. 2005 р. № 2866-IV (у новій редакції від 07 січня 2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата зверення: 17.05.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ДО СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ

Олена ШАРОВАТОВА
Національний університет
цивільного захисту України,
sharovatova.elen@ukr.net

Питання гендерної рівності, зокрема, теоретичного та правового аспектів, розкриття відповідних дефініцій і соціальних норм, практичного та управлінського вимірів окресленої проблематики, а також освітніх практик у цьому контексті в умовах сьогодення характеризуються гострою актуальністю.

Нормативно-правовими актами [1; 2] визначено, що гендер – це соціально закріплені ролі, поведінка, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає прийнятними для жінок/чоловіків. Гендерний підхід – стратегія, що забезпечує врахування інтересів і досвіду жінок і чоловіків як невід’ємної складової планування, реалізації, моніторингу та оцінювання політики і програм у політичній, економічній, культурній і соціальній сферах для отримання жінками та чоловіками усіх необхідних благ. При цьому гендерночутливий підхід передбачає врахування специфічних соціальних, культурних, економічних, політичних та інших характеристик, умов життя та потреб жінок і чоловіків; а гендернонейтральний підхід – це політика неврахування відмінностей у становищі жінок і чоловіків, їхніх статусах, потребах, пріоритетах (такий підхід передбачає, що державна політика і відповідні державні/регіональні програми однаковою мірою впливають на всі групи населення).

Вивчення відмінностей між жінками та чоловіками, які стосуються умов, потреб, рівнів участі, доступу до ресурсів та управління ними, повноважень у прийнятті рішень тощо, зумовлених усталеними в суспільстві гендерними стереотипами (норми, очікувані моделі поведінки, діяльність, характерні риси, що вважаються притаманними для жінок/чоловіків) – це основне завдання гендерного аналізу. Необхідність здійснення аналізу пов'язана з потребою подолання підходу, за якого гендерна рівність розглядається як однакове ставлення до всіх громадян незалежно від соціального становища чи інших обставин. Водночас рівність означає забезпечення однакових можливостей доступу до державних гарантій для всіх громадян незалежно від статі, віку, інвалідності, місця проживання, раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, належності до маломобільних груп, мовних або інших ознак.

Очевидно, що ефективність реалізації гендерної політики у державі залежить від якнайповнішого урахування особливих і відмінних фізичних, соціальних, економічних характеристик і життєвого досвіду різних соціально-демографічних груп жінок і чоловіків, дівчат і хлопців [2]. Окремої уваги заслуговує реалізація окреслених питань у секторі безпеки і оборони країни, сфері підготовки фахівців з питань безпеки.

Не дивлячись на певну змістовність заходів, що реалізуються, впровадження гендерного підходу в освітніх практиках сектору безпеки і оборони поки що залишається недостатньо результативним у частині вирішення актуалізованої проблеми щодо розширення навчальних програм та/чи створення нових гендерних курсів, що у домінуючій більшості сприймаються як втручання у справи окремих освітніх структурних підрозділів та як неприйнятна реформа у певних галузях («точні» науки та військові предмети). Реалії сьогодення свідчать, що переважно в закладах вищої освіти, де готують фахівців з питань безпеки, спеціалізовані курси з гендерної проблематики не викладаються. Це питання лише частково представлено у темах із соціології, правознавства, політології, психології, педагогіки, філософії тощо. З огляду на це, вбачаємо доцільним, поряд із розширенням дискреційних повноважень керівників закладів вищої освіти, включити гендерну компетентність до переліку обов'язково сформованих компетентностей випускників вишів, зокрема майбутніх фахівців сфери безпекознавства.

Вимоги часу зумовлюють необхідність уведення окремого обов'язкового курсу з гендерної проблематики для здобувачів вищої освіти незалежно від галузі знань, за якою здійснюється підготовка, внесення змін чи розробку нової Типової програми навчальної дисципліни відповідного змісту, що забезпечить набуття здобувачами вищої освіти, в т. ч. закладів освіти сектору безпеки і оборони, гендерних компетентностей. Відтак, найоптимальнішим шляхом стає поєднання підходів, коли окрема тема у спеціалізованому курсі з гендерної проблематики може компенсувати те, що не охоплено гендерними компонентами у змісті предметів, особливо негуманітарного циклу.

Однак у зв'язку із цим постає питання підготовки науково-педагогічних працівників, які викладатимуть ці дисципліни, необхідність підвищення їх кваліфікації з отриманням відповідних свідоцтв і сертифікатів, що у свою чергу надасть можливість проводити навчання не лише в аудиторії для здобувачів вищої освіти, а й внутрішньовузівські семінари, тренінги для більш широкого загалу співробітників і керівного складу закладу освіти. При цьому питання розробки тренінгових програм, пошуку спеціалістів і закладів, де видаватимуть відповідне свідоцтво про підвищення кваліфікації з гендерних питань, на сьогодні також залишається відкритим і потребує вирішення.

У свою чергу, труднощі викладання науково-педагогічними працівниками гендерних курсів без відповідної попередньої підготовки і наставництва з боку фахівців можуть бути зумовлені і недостатнім рівнем проведення гендерної експертизи навчально-методичних матеріалів, які використовуються в освітньому процесі. Проте, використання всіма учасниками освітнього процесу гендерночутливої мови не фрагментарно, а наскрізно, у подальшому надасть можливість мимоволі використовувати її у власному вжитку, що стане практичним свідченням відображеного у повсякденні інтегрування гендерного підходу, зокрема, до системи підготовки вітчизняних фахівців з питань безпеки.

Література

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України № 2866-IV від 8 вер. 2005 р. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 12.08.2020).
2. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів : Наказ Міністерства соціальної політики України № 86 від 07 лют. 2020 р. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20#Text> (дата звернення: 15.08.2020).

ОРГАНІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Ірина ШАХІНА
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
rom.shahin@gmail.com

Освіта в сучасній Україні зазнає істотних змін, які визначають об'єктивну необхідність пошуку шляхів, що сприятимуть підвищенню її ефективності, зміні підходів і вдосконалення форм організації соціальних і міжособистісних відносин. Тому одним із основних напрямів гендерної політики в освітній галузі є реалізація гендерної освіти, яку ми намагаємося реалізувати з допомогою онлайн-навчання.

Онлайн-навчання представляє собою сукупність електронних освітніх ресурсів, які є компонентами інформаційного освітнього середовища закладу освіти, що орієнтовані на реалізацію освітнього процесу за допомогою